

ASZÓFŐ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK POLGÁRMESTERE

8241 Aszófő, Árpád u. 2.

Tel / fax: 87/445-081

e-mail: aszofo@aszofo.hu

Hivatali kapu (KRID) azonosító: 401035915

Javaslat az „Aszófői Kövesdi templomrom” [Veszprém] értéktárba történő felvételéhez

Aszófő a Budapest-Tapolca vasútvonal, és a 71-es észak-balatoni főút találkozásánál, a Tihanyi félsziget közelében található kistelepülés.

A hely már a római időkben is lakott településként virágzott. Ezt a tényt a 2023-ban elvégzett földradar vizsgálatok eredményei is megerősítették. A község mai közigazgatási területén, a ma már természetvédelem alatt álló Bázisai-öböl északi szakaszánál élte mindennapi életét a koraközépkorban kialakult Kövesd nevű település. A falut önálló településként a 17. századig jegyezték, ezután a területe már Aszófő határrészeként kerül említésre.

A hely gondosan megkülönböztethető a mai Csepak község területén egykor létezett „Balatonkövesd” nevű településtől.

Kövesd jobbágyfalu - Szent Kristóf tiszteletére felszentelt - egyhajós templomának megépítése az 1260-as évek közepére datálható. A falu története, és vele a templom története az 1548-52 közötti tragikus török hadjárat idejéig, a település végső pusztulásáig nyomon kísérhető a korabeli oklevelekben. A romként máig fennmaradt templom-épületmaradványt neves kutatók térképezték fel, és rögzítették annak a korabeli állapotát. Rómer Flóris, Cholnoky Jenő, Zádor Mihály, és Zákonyi Ferenc neveit kell megemlítenünk ezen munkálatokban.

A sok-sok évszázadot túlélte épített emlék napjainkban, a „ROM Vándor 2023” országos projekt keretében méltó felújítást nyert el. Kiváló szakmai feltárás, több hónapos állagmegóvó munkák, valamint a műemléki környezethez méltó felújítás során a „templomrom” elnyerte a mai megőrzött állapotát, és a méltó zöld-környezeti harmóniáját. A munkálatok és a kutatások az eddigi ismert funkciók mellett új felfedezéseket is hoztak. Ilyen például egy különleges „benapozási jelenség”, ami egy visszatérő csillagászati jelenséggént a jövőben újabb szakrálturnisztikai rendezvények helyszínévé is teheti a helyszínt.

Az 1960-as évektől a Kövesdi romtemplom környéke nemcsak az idegenforgalmi indíttatású természetjáró-termeszetbarát közösségeknek, hanem családi, baráti közösségeknek is szabadidős lehetőségeket kínál. Az ezredfordulótól kezdve már koncerteknek, esküvőknek, egyházi és egyéb társadalmi rendezvényeknek a helyszínét is biztosítja. A rom harmonikus természeti képe, a kiemelt balatoni panorámája és természetvédett környezete országos és nemzetközi látogatottságot eredményező vonzerővel párosul.

A Kövesdi templomrom és műemléki környezetének beépítetlen területe a Balaton-felvidéki Nemzeti Park felügyeletében teljes védelem alatt áll.
Aszófő Önkormányzata kiemelt figyelmet fordít ennek a műemléknek a megőrzésére és értékének megtartására.

Készítette:

Keller Vendel polgármester

Aszófő, 2024.02. 20.
(P. H.)

I.A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Aszófő Község Önkormányzata
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Tabi Tímea
Levelezési cím: 8241 Aszófő, Árpád u. 2.
Telefonszám: 06 / 87 445 081
E-mail cím: azof@aszof.hu

II.A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Aszófő Kövesdi templomrom**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	
3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

☐ igen amely nemzetiség: ²
☐ nem
4. A vármegyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti értéket tartalmazó települési/tájegységi értéktár megnevezése és a felvétel dátuma: **Aszófő település helyi értéktár, Aszófő Község Önkormányzati Képviselő-testületének 10/2024. (I.22.) határozata. (1 sz melléklet Testületi határozat.pdf)**

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

² Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Bár a kőkorszak is hagyott nyomokat Aszófő mai területén, a legkorábbi nevesíthető kultúra a késő rézkorra datálható. Az ún. badeni kultúra egyik helyben feltárt telepe éppúgy a Balaton közelségében került elő, mint az i.e. 400 körül itt megjelent illír népek római beolvadását követően megépült „villa rustica” tanyagazdaság. Ennek nyomait a 2023-ban elvégzett talajradar (Lidar) vizsgálatok jól körülhatárolták. Ez a vizsgálat pontosította a ma is álló templomromnak azt a helyzetét, hogy a templom a római kor egyik főépületének alapjaira épült a XIII. század közepén. A későbbi romfeltárások és konzerválások bizonyították, hogy a templom falazatába számos egykori római kő is beépítésre került. Egyes feltételezések szerint az itt kialakult település neve, a „Kövesd” szó is a helyben található római épületmaradványok köveire utal.

Tény, hogy erre a helyre egy - a maga korában - kiemelkedő méretű és jelentőségű, egyhajós, egyenes szentélyzáródású templom került felépítésre. Sajátos jegye a homlokzati oldalán a középkori építészetre utaló, de a Balaton felvidék romtemplomai közül is egyedien kiemelkedő jáki-lébényi füzérlánc, a XIII. századi építészeti formaelem maradványa. A középkori oklevelek a település nevét számos változatban őrizték meg. A római romokra és a múltra utal, hogy egyes oklevelek a helyet „villa Cuest” és „de villa Kuesd” néven is említik, de jellemző volt még a „Kwesd”, majd később a „Kuesd” név használata is.

A török időkben Kövesd falu elpusztult. Egyes feljegyzések szerint a veszprémi pasa bosszúhadjárataának esett áldozatul a település és a templom épülete is, az 1548. – 1852. közötti években. A pusztá falak ezután több évszázadon át fennmaradtak, az elkövetkező időkben a rom különös mementóként emlékeztette az erre járókat a török idők pusztítására.

Kövesd falu – ellentétben Aszófővel – a török kiűzése után már nem települt vissza, nem éledt fel. A lerombolt és elhagyott falu területe a templomrommal együtt az 1700-as években Aszófő település határrészévé vált.

6. Indoklás a vármegyei értéktárba történő felvétel mellett:

- A Kövesdi templomrom Aszófő településnek a legrégebbi épített történelmi emléke, amelynek keletkezése az 1260-as évek tehető, így ez a templomrom az egyetlen Árpád-korból származó tárgyi emlékünkn. Az objektum bizonyítottan egy korábbi római kori építmény alapjaira épült. Ez a tény - egy későbbiekben történő - további értékkeltetés lehetőségét is magában hordozza.

- Az utóbbi 70 év feltárásai során a hely egy kedvelt turisztikai célponttá, látogatóhellyé vált. Az 1961-es renoválás során a Veszprém Megyei Idegenforgalmi Hivatal a látogatást könnyítő átalakításokat végzett a templomrom környezetében, amely ténylegesen egyre nagyobb látogatottságot eredményezett, és a hely a Veszprém Vármegyei értékek rangjára emelkedett. A műemlék nem csak Aszófő, de Balatonfüred-Tihany térségében is kiemelkedő jelentőséggel bír a maga unikális megjelenésével és természeti környezetével. A műemlék nagyban segíti az idelátogatót, hogy a vármegyénknek ezt a térségét hiteles, régi gyökerekkel rendelkező helyként élhesse meg.

- A Vármegyei Értéktárba történő felvétel erősíti a hely még szélesebb körű elismertségét és emeli annak rangját. Ez további látogatókat vonzhat a környékre és Aszófőre. A látogatással a vendégeknek a Balatonhoz kötődése, és az identitásuk megerősítése elősegíthető.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Forráslista:

- Gerevich Tibor: Magyarország románkori emlékei. Budapest 1938, 36, 167, LVII, tábla

- Entz Géza-Gerő László: A Balaton környék műemlékei. Budapest 1958. Alaprajz, 115. kép/22. p.

- Genthon István Magyarország művészeti emlékei, I. Dunántúl. Budapest 1959, 15.

- Veszprém megye régészeti topográfiája. Veszprémi járás. Szerk: Éri István, Bp. 1969, 26.

- K. Palágyi Szilvia-Tóth Sándor: A római és középkori kőtár katalógusa, Tihanyi Múzeum (Veszprém) 1976, 60.sz. (Oszlopfő) 61.sz. (Szentségtartó keretelt nyílása)

- Kovacsics József-Ila Bálint: Veszprém megye helytörténeti lexikona, II. Budapest 1988, 102-103.

- Koppány Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Budapest 1993, 74.

- Veress D. Csaba: Aszófő évezredei (Egy Balaton-melléki falu története) 1998

- Fodor Pál akadémikus szakmai vélemény (Az aszófői Szent László templom és a Kövesdi templomrom települési értéktárba történő felvételéről II. fejezet. 2017.)

- Gerencsér Miklós: Aszófői tollvonások 2001 159. oldal: „Határnéző”

- Market Zrt. ROMVÁNDOR 2023 műemlékkonzerváló projektjének dokumentációi

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.aszofu.hu

III.MELLÉKLETEK

1. A vármegyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

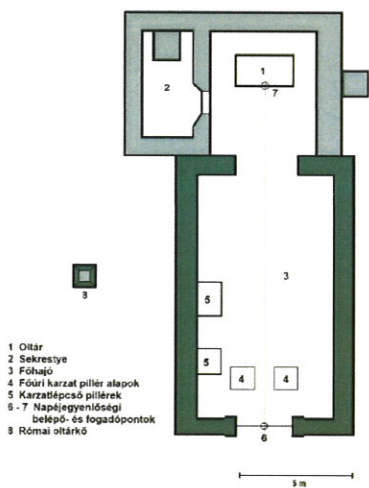

A templomrom: 2023-as állapot. A felvétel készítője: Paul Denoyelle (Aszófő)
 (Digitális melléklet: **2 sz melléklet** Aszófői_Kővesdi_Templomrom_0001.JPG)

Cholnoky Jenő festményének másolata. Az 1936-ban készült akvarell festmény másolatát az Érdi Földrajzi Múzeum bocsátotta Aszófő Község rendelkezésére, 2024-ben. Kiállítva: Aszófő Község Önkormányzat Polgármesteri Hivatala előterében. (Digitális melléklet: **3 sz melléklet** Aszófői_Kővesdi_Templomrom_0002.JPG)

Aszófő Kővesdi Templomrom
 Épületlaprajz vázlat - 2024. február

(C) 2024 Aszófő Önkormányzat Értéktár Bizottsága

A templomrom alaprajz-vázlata – 2023-as állapot. Készítette: Aszófó település helyi értéktára, 2024. február.

(Digitális melléklet: **4 sz melléklet** Aszófői_Kövesdi_Templomrom_0003.JPG)

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

Dr. Fodor Pál történész (Magyar Tudományos Akadémia) támogató levele, Budapest, 2017. november 15. (Ld. 5 sz melléklet Dr Fodor Pál levele.pdf)

3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:

Jelen dokumentum benyújtásával egyidejűleg Aszófő Község Önkormányzata, valamint Aszófő Község Értéktár Bizottsága nyilatkozik, hogy a az itt benyújtott "Javaslat" tartalmát (szöveges, képi, és dokumentum másolati anyagát) a Veszprém Vármegyei Értéktár kezelje és felhasználja az értéktárak célszerű felhasználási körében.

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról:

Nyilatkozat digitális fényképfelvétel felhasználása tárgyában – Aszófő Értéktár Bizottság és Paul Denoyelle között kötött létrejött megállapodás a 2.sz mellékletként csatolt fényképről. (6 sz melléklet Paul Denoyelle nyilatkozat.docx)

A 3 sz melléklet Aszófői_Kövesdi_Templomrom_0002.JPG névvel ellátott felvétel a benyújtó Aszófői Önkormányzat tulajdonát képezi. Ennek felhasználásához az érintett hozzájárul.

A 4 sz melléklet Aszófői_Kövesdi_Templomrom_0003.JPG névvel ellátott alaprajz az Aszófő Önkormányzat Értéktár Bizottsága tulajdonát képezi. Ennek felhasználásához az érintett hozzájárul.

5. A nemzeti érték felvételéről a 4. pontban megjelölt értéktárba felvevő döntés másolata.
Aszófő település helyi értéktár, Aszófő Község Önkormányzati Képviselő-testületének 10/2024. (I.22.) határozata. (1 sz melléklet Testületi határozat)

**TIHANYI KÖZÖS ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL
ASZÓFŐI KIRENDELTSÉGE**

8241 Aszófő, Árpád u. 2.

Tel / fax: 87/445-081

e-mail: aszof@aszof.hu

Hivatali kapu (KRID) azonosító: 401035915

J e g y z ő k ö n y v i k i v o n a t

Aszófő Község Önkormányzata Képviselő-testületének

2024. január 22-i ülésének jegyzőkönyvéből készült

**Aszófő Község Önkormányzat Képviselő-testületének
10/2024. (I.22.) határozata**

1) Aszófő Község Önkormányzat Képviselő-testülete elhatározta, hogy az Aszófői külterület 076/2 hrsz. alatti ingatlanon található romtemplom hivatalos elnevezése „Aszófői Kövesdi Templomrom”.

2) Aszófő Község Önkormányzat Képviselő-testülete elhatározta az Aszófői külterület 076/2 hrsz. alatti „Aszófői Kövesdi Templomrom” elnevezésű ingatlanak 1. sorszám alatt az Aszófő település helyi értéktárba felvételét a magyar nemzeti értékek és hungarikumok értéktárba való felvételéről és az értéktár bizottságok munkájának szabályozásáról szóló 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés c) pontja szerinti „épített környezet” szakterületi kategóriában.

Határidő:2024. január 31.

Felelős:Polgármester, Hivatal

Kapja: Hivatal, Aszófői Értéktár Bizottság

Keller Vendel sk.
polgármester

dr. Nagy Rusztem Zoltán sk.
jegyző

Kiadmány hitelélül: Aszófő, 2024. január 22.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

főigazgató

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
1453 Budapest, Pf. 33.

Telefon: 06 1 224 6754
E-mail: titkarsag@btk.mta.hu

Iktatószám: MTA BTK-KP/4972-1/2017

ASZÓFŐ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

részére

8241 Aszófő,
Árpád u. 2.

Szakmai vélemény
az aszófői Szent László-templom és a kövesdi templomrom
települési értéktárba történő felvételéről

I.

A Szent László-templomot 1832–1834-ben építették, klasszicista stílusban. Egyetlen hajója három boltszakaszos, ehhez csatlakozik az egy boltszakaszos, félköríves záródású, nyújtott szentély. Főhomlokzatán kissé a homlokzat síkja elé lépő, erős torony emelkedik; a homlokzatot is, a tornyot is vakolatarchitektúra tagolja. A jelenlegi templom egy 1768-ban felszentelt korábbi helyén épült, amelybe viszont a mögötte lévő temetőben álló, egykori középkori templom anyagát is beépítették.

A templom főoltárának egyszerű vonalú keretépítménye 18. századi, magát az oltárképet – Szent László vízfakasztása – id. Pesky József festette 1824-ben. Pesky József (1795–1862) a bécsi képzőművészeti akadémián tanult, Pesten működött. Jelentős egyházi megbízásokat is teljesített: ő festette a kalocsai székesegyház korábbi főoltárképét (Mária mennybevitele, 1832), a veszprémi székesegyház főoltárképét (Mária mennybevitele, 1839), dolgozott a kassai premontrei templom, az óbudai plébániatemplom és sok más vidéki templom számára. Ismertek portréi is, megfestette például Kazinczy Ferenc vagy a híres műgyűjtő, Jankovich Miklós arcképét.

A templom szószéke klasszicista, barokkos részletekkel. Genthon István barokk ötvösműveket is regisztrált a templomban: egy kelyhet (1753), egy cibóriumot, egy oltárkeresztet és egy rokokó úrmutatót üvegdíszsel.

Irodalom: Entz Géza – Gerő László: A Balaton környék műemlékei. Budapest 1958, 52; Genthon István: Magyarország művészeti emlékei, I. Dunántúl. Budapest 1959, 15; Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium, I–II. Budapest 1977, I., 490; Széphelyi F. György: Vallásos festészet. In: Művészet Magyarországon 1830–1870. Szerk. Szabó Júlia – Széphelyi F. György. MTA Művészettörténeti Kutatócsoport, Budapest 1981,

87; Koppány Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Budapest 1993, 74; Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa, 4. Veszprémi egyházmegye. Összeállította Dóka Klára. Budapest 1997, 28.

II.

A vasútvonal és a Balaton között áll az egyhajós templom romja. Nyújtott szentélye egyenes záródású volt, a hajó nyugati végében két pillér tartotta a karzatot. A tihanyi apátság Kövesd falujának temploma volt, amely a 16. század közepén pusztult el. A templom Árpád-kori, nyugati oromfalának külső oldalán látható, igényesen tagolt ívsoros párkánytöredék alapján a 13. század második felére datálható. Szentélyében, az északi fal mellett 1957-ben gótikus, vörös homokkőből faragott szentségtartófülke nyíláskerete került elő. A romot Zádor Mihály tervei szerint konzerválták. Talán ebből a templomból – vagy a plébániatemplom előzményéből – származik az a sárgás színű mészkőből faragott oszlopfő is, amelyet 1965-ben Hamar Gy. udvarából szállítottak be a veszprémi múzeumba. (Mindkét kőfaragvány a legutóbbi időkig a tihanyi apátságban kialakított kőtárban volt látható, amit nemrég megszüntettek. A faragványokat visszavitték a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumba.)

Irodalom:

Gerevich Tibor: Magyarország románkori emlékei. Budapest 1938, 36, 167, LVII. tábla; Entz Géza – Gerő László: A Balaton környék műemlékei. Budapest 1958, alaprajza: 15. kép a 22. lapon; 33; Genthon István: Magyarország művészeti emlékei, I. Dunántúl. Budapest 1959, 15; Veszprém megye régészeti topográfiája. A veszprémi járás. Szerk. Éri István. (Magyarország régészeti topográfiája, 2.) Budapest 1969, 26; K. Palágyi Sylvia – Tóth Sándor: A római és középkori kőtár katalógusa. Tihanyi Múzeum. [Veszprém,] 1976, 60. sz. (Oszlopfő), 61. sz. (Szentségtartó keretelt nyílása); Kovacsics József – Ila Bálint: Veszprém megye helytörténeti lexikona, II. Budapest 1988, 102–103; Koppány Tibor. A Balaton környékének műemlékei. Budapest 1993, 74.

Művészeti értékei és kultúrtörténeti jelentősége miatt a két műemlék méltó arra, hogy bekerüljön a települési értéktárba.

Budapest, 2017. november 15.

Fodor Pál

Fodor Pál

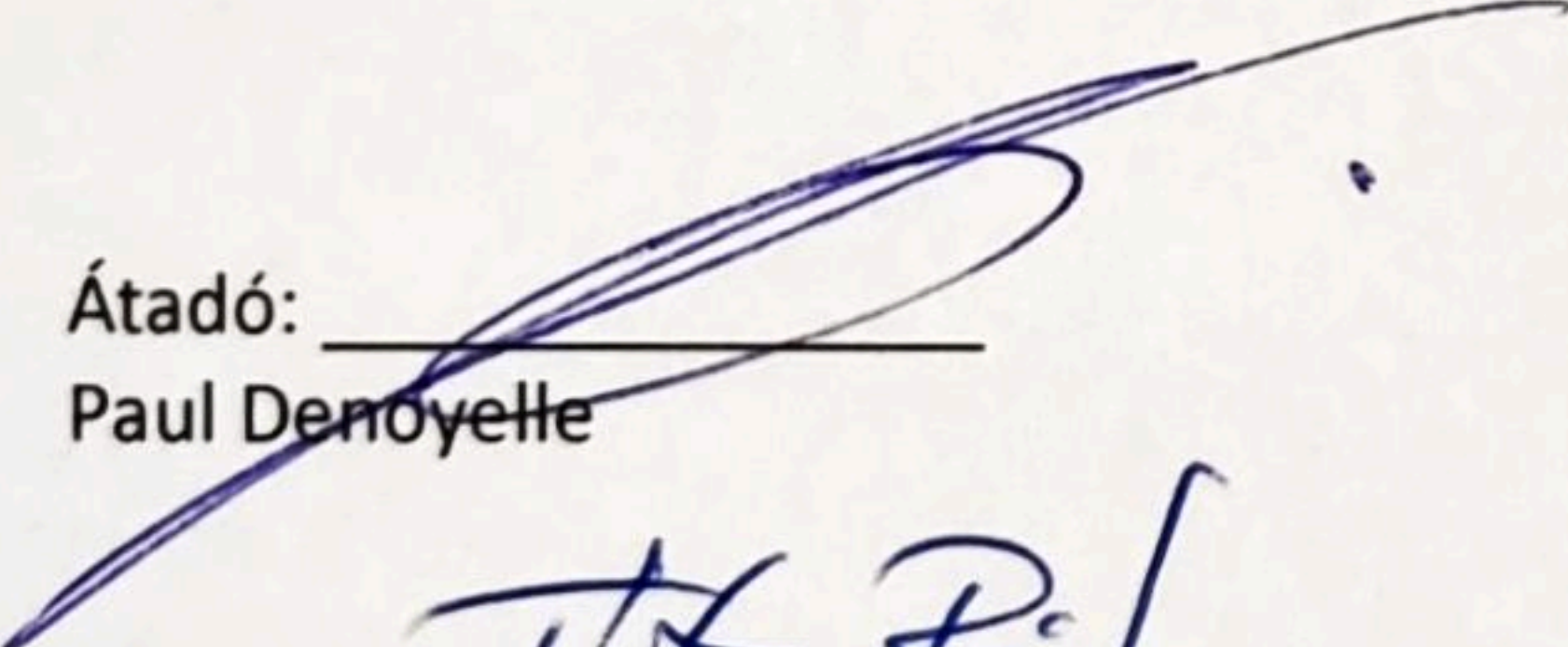

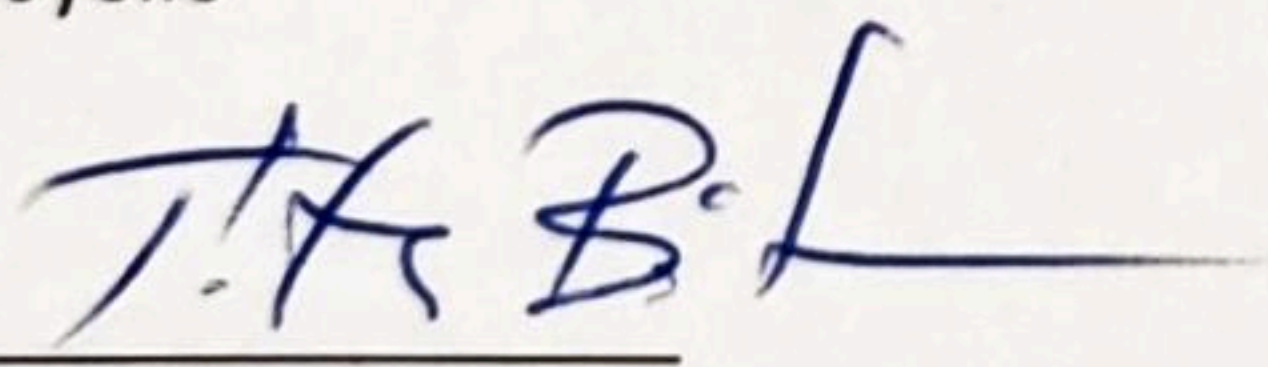
Nyilatkozat digitális fényképfelvétel felhasználása tárgyában

Alulírott Paul Denoyelle, Aszófő, Remete Utca 5 sz. alatti lakos (továbbiakban: Átadó) nyilatkozom, hogy egy darab, általam készített digitális fényképfelvételt az Aszófői Önkormányzat részére, valamint annak Értéktári Bizottsága részére (a továbbiakban Felhasználók) átadok az alábbiak szerint:

- 1./ A kép tárgya: Aszófő Kövesdi Templomrom épülete és közvetlen környezete.
- 2./ A kép az alábbi területeken használható fel:
 - Felhasználók pályázati és egyéb dokumentációs anyagainak mellékleteként, ahol a kép tartalmának megjelenítése indokolt.
 - A Felhasználók érdekkörében megjelentetett nyomtatott, vagy internetes tájékoztató- reklám- és online anyagok tartalmaként.
- 3./ A kép a felhasználás jellege szerint módosítható, amennyiben a módosítás a kép eredeti tartalmát javítja, megjelenését erősíti.
- 4./ Átadó nyilatkozatot tesz, hogy a kép saját készítésű felvétel, ahhoz harmadik félnek joga nem fűződik.
- 5./ Felek rögzítik, hogy az átadás közérdeket szolgál, így ehhez kapcsolódóan Átadó nyilatkozik, hogy az átadás a 2./ pontban megjelölt felhasználási módok és területek esetén jogdíj mentes.
- 6./ Az átadás internetes elküldés alapján történik meg.
- 7./ Átadó a kép minden más jellegű felhasználási és továbbadási jogát fenntartja.

Aszófő, 2024.02.05

Átadó:
Paul Denoyelle

Átvevő:
Tóth Béla, Aszófő Önkormányzat Értéktári Bizottsága

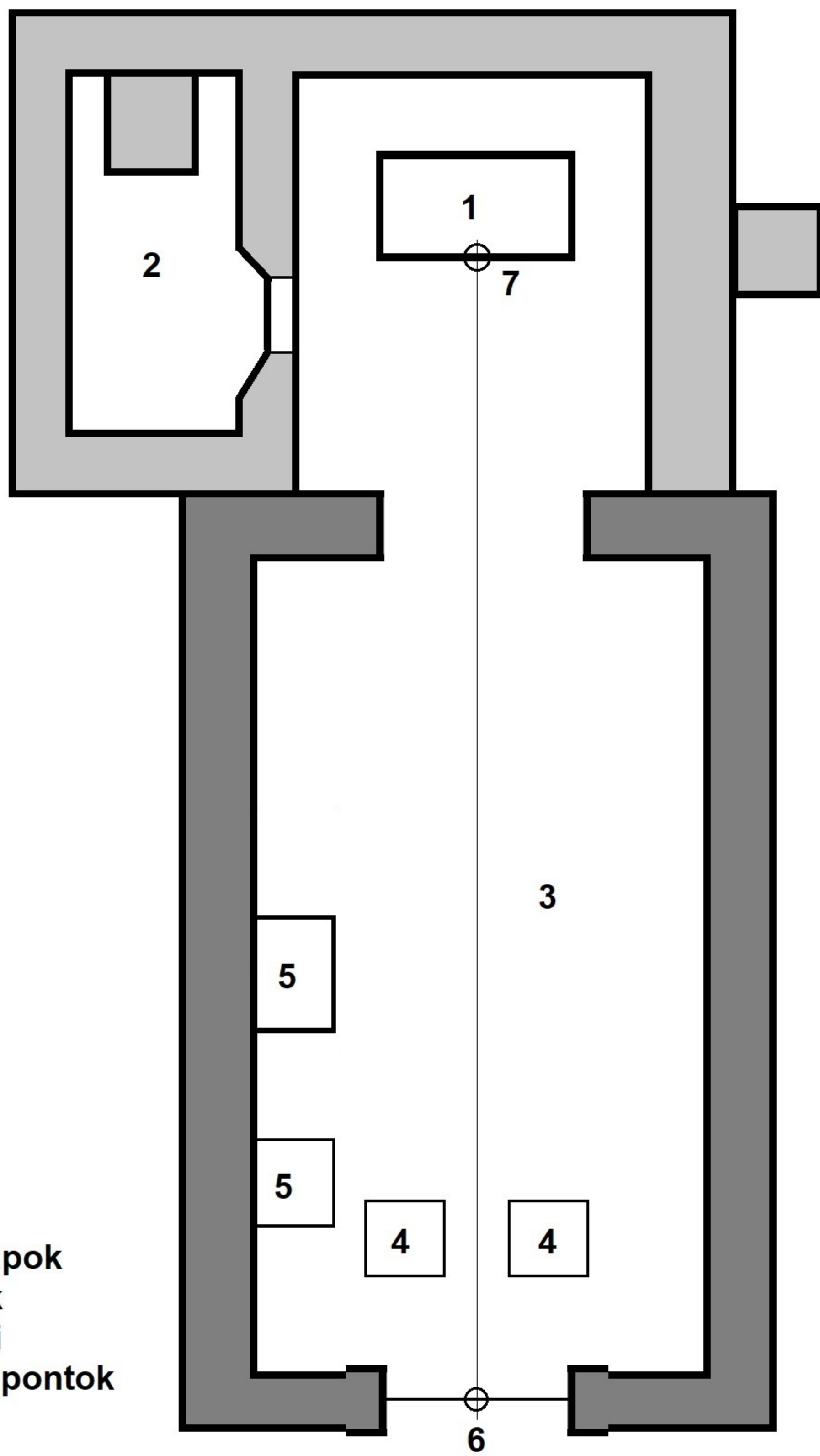

Cholnoky Jenő:
A kövesdi templomrom, 1936
Magyar Földrajzi Múzeum, Érd

Aszófő Kövesdi Templomrom

Épületalaprajz vázlat - 2024.február

- 1 Oltár
- 2 Sekrestye
- 3 Főhajó
- 4 Főúri karzat pillér alapok
- 5 Karzatlépcső pillérek
- 6 - 7 Napéjegyenlőségi
belépő- és fogadópontok
- 8 Római oltárkő

5 m